

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GRASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Glasovi iz
naselbin

Glas ponevencenega vojaka

Rock Springs, Wyo. — Časa imam dovolj na razpolago, mnogo več kot denarja, še več pa kot zdravja, in zdravje je vendar najbolj dragocena stvar, dokler ga človek ima. Šele kadar ga zgubi, ga zna pravilno ceniti.

Kakor je čitateljem znano, me je pred meseci močno poškodovalo na hrbtu. Prihodnji mesec bo že eno leto od tiste nesreče, pa imam še vedno hrbet povezan in nič ne vem, kdaj bom zdrav, morda nikdar. Ako bi bil star kakih 35 ali 40 let, bi imel še nekaj upanja. Kadar pa ima človek 60 let za seboj, se mu polomljene kosti le s težavo skupaj zrastejo.

Dolg čas mi je tako, da ne morem povedati. Ako bi bil boljši dopisovalec, bi lahko večkrat kaj napisal za Prosveto, ampak nisem in ne vem kako uredniki z mojo pisavo izhajajo. Kljub temu sem se namenil, da nekaj napišem, nekaj o tem in nekaj o onem.

Glede podpornih organizacij in njihovih društev se lahko na splošno reče, da so vse podporne organizacije dobre, tako seveda tudi njihova društva. Tudi tukaj, kakor po drugih naselbinah, je mnogo društev raznih jednot in zvez. Ako je tukaj še kateri rojak, da se ni pri nobeni jednoti, mu svetujem, da pristopi k našemu društvu SNP! Dokler je človek zdrav in mlad pač lahko poskrbi, da se zavaruje pri dobri organizaciji. Človek najbolj pozna, kaj pomeni dobro društvo in dobra jednota, ko ga zažene nesreča ali bolezen, zlasti pa nesreča, kakor je mene. Potem šele spozna, kaj pomeni dobro podporno društvo oziroma podporna organizacija.

V Evropi so se spet začeli pobijati. Vsak človek je lahko vedel in videl, da do tega mora priti, kajti pripravljali so se dolga leta na novo klanje. Nemški pleškar Dolfe menda še ni dovolil nemških delavcev pobiti in na tisoče jih zasužnil, sedaj se je spravil še nad Poljake. Ako bo pri svojem mesarskem delu uspel, potem bodo prišli drugi šibkejši narodi na vrsto, da jih likvidira.

Kaj pa laški lisjak Musso? Sedaj pravi, da bo ostal nevtralen. Meni pa se zdi, da Musso čaka prilike, da si bi lahko več pripopal. Toda nič ne vemo, kaj nam čes prinese — kaj se bo zgodilo v bližnji bodočnosti. Kajti stvari se vrtijo druga za drugo z bliskovitostjo naglice. Delajo se pakti in pogodbe, ki danes drže, jutri pa so le kos papirja. Faktira se na vseh straneh, kjer je prilika, da se več dobi. Pa sta naredila pakt še celo Hitler in Stalin, ki sta si bila vsa ta leta najhujša sovražnika! To je bilo paktiranje vseh paktiranj. Blufar paktira z blufarjem, in blufarjev se ne manjka. Vočigled tem dejstvom moramo pač biti na vse pripravljene. Čez noč se lahko zgodi to in ono.

Kar se Prosvetinih dopisnikov tiče, se mi ne zdi lepo, da si očelajo drug drugemu to in ono. Stvar je namreč taka, da vsi ne bomo enakega mišljenja nikdar, kljub temu pa lahko vsi skupaj orjemo in vsi skupaj delamo za dobro stvar. Pod kožo smo namreč vsi krvavi, vsak ima svoje napake. Možato pa je, da napake priznamo, čim vidimo, da smo v zmoti.

Pred dvema tednoma sem čital v Prosveti poročilo br. M. Medveška, v katerem pravi, da število članstva pri mnogih podpornih organizacijah pada. Toda pri naši jednoti ni tako. Uradno poročilo naše jednote namreč govori, da je naša jednota napredovala za 1.500 novih članov v zadnjem letu, medtem ko so pri drugih podpornih organizacijah nazadovale. Ali ni to čudno? Sovražnike imamo vsepovsod, kljub temu pa naša SNPJ napreduje na članstvu in premoženju! Lahko smo ponosni, da smo člani SNPJ!

Kar se tiče Rusije in njenih razmer, se zadnje čase mnogo piše po vseh listih. Nekateri jo grajaajo — večina, nekateri pa zagovarjaajo, namreč manjšina. Nam pač niso znane podrobnosti, vemo le, kar sporoče poročevalci direktno iz Rusije ali pa iz obmejnih držav. Naj bo kakor hoče, mi smo tukaj, kaj nam mar Rusija, ki je itak ne moremo rešiti niti ji ne moremo pomagati.

Ako bi bilo po mojem, bi svetoval vsem tistim, ki pišejo za Rusijo in onim, ki pišejo proti, da bi storili tako kakor je naredil nek prosilec za drugi državljanski papir. Izpraševalni uradnik ali sodnik ga je vprašal, kakšno vlogo imajo v Rusiji, pa je odgovoril, da ne ve, kajti on živi tukaj, v Združenih državah, ne v Rusiji. In verjamite mi, da se je še celo tisti sodnik, ki se vedno resno drži in se nikdar ne smeje, se je na ta odgovor prijazno nasmehnil.

Čez čas, ko se bo spet kaj nabralo, pa se spet oglašim. Frank Tominc, 10.

Razno iz južnega Illinoisa

West Frankfort, Ill. — Ničce se ne oglašam iz našega vročega in suhega južnega Illinoisa, zato je treba napisati par vrstic, da bodo rojaki po drugih krajih prostrane Amerike vedeli kako se imamo.

Sedaj se nahajam na počitnicah, ki mi jih je podedil Strie Sam, ampak te počitnice so brezplačne. Kdaj me bodo spet uposlili pri WPA, mi ni znano, morda čez kakih 30 dni ali pa šele čez tri ali štiri mesece. Slišijo se tudi govornice, da kdor je sedaj dobil "403," da ga ne bodo več uposlili pri WPA, ampak človek pač ne sme vsega verjeti kar sliši. Sedaj pa tudi ni prijetno delati pri teh projektih, ker vlada silna vročina. Tako hude vročine in suše, kakršna je sedaj v septembru, ne pomnijo niti stari ljudje. Danes (16. sept.), ko to pišem, kaže toplomer 100 stopinj vročine!

V West Frankfortu so vse cerkve, razen katoliške, pritisnile na mestne oblasti, da šo odredile antisunalne volitve. Pred volitvami so cerkvene ženske nabirale

Angleški parnik Athenia, katerega je potopila nemška podmornica v bližini škotskega obrežja.

le podpisane proti sajnom. Prišlo so tudi k meni, naj se podpisem za njihovo prohibicijo. Vprašal sem jih, ako nameravajo vzpostaviti sveto butlegarijo, ki je evetela v času splošne prohibicije. Odgovorile so, da potem ne bo nobenega butlegarja. Kdo bo to preprečil, sem dejal. Mestne oblasti, so se one odrezale. Počel sem jim, da mestne oblasti bodo pustile butlegarje pri miru, le da bodo prejemale podkupnine. Dostavil sem, da sedaj ima mestna blagajna koristi od saalnov, ako pa bi mesto postalo "suho," bi pa imeli koristi samo trije mestni božje — od butlegarjev za svoje lastne žepce.

Kateri so tisti možje? Mestni župan, sodnik in pa policijski načelnik. Ker pa niso tiste pobožne ženske dobile podpisov, je ena teh začugala, da bodo one že porazile salune. V načrtu so namreč imeli, da najprej posušijo mesto, potem pa ves okraj Franklin. Zadevne volitve so se vršile dne 12. sept. Suhači so molili v cerkvah in šotorih za suhaško zmago, ampak Bog jih ni uslišal. Naslednji dan so suhači imeli kisle obraze; tako jih je bilo sram, da drug drugega niso v ožram pogledali.

Mokrači smo suhače porazili z veliko večino oddanih glasov. Kar s kurjim perjem smo jih potolkli! Ako se bi suhačem posrečilo posušiti West Frankfort, se bi pričelo prohibicijsko gibanje širiti po vsej državi Illinois. Zaenkrat je tega gibanja pri nas konec in upati je, da pri tem ostane.

Pri društvu št. 313 SNPJ smo letos napredovali za dve članici. Sedaj je težko dobiti novega člana v podporno organizacijo posebno med dugorodci. Privatne ali kompanijske zavarovalniške družbe ali inšurenci so ljudi oplahili. Mnogo jih je, ki imajo police privatnih inšurencov pri različnih kompanijah. Dokler je človek zdrav in dokler plačuje assement, je inšurenci dober. četudi ne mudi tistih ugodnosti kot na

ša organizacija, ko pa pride nesreča, bolezen ali smrt, tedaj pa kompanija najde take igovore in vzroke, tako da ne izplača ne odškodnine in ne smrtnine.

Mnogo ljudi ne razume razlike med podpornimi organizacijami in privatnimi inšurenci. Predno sem dobil neko ameriško deklico v naše društvo, sem moral nagovarjati staro mater tri mesece, da je privolila. Izgovarjala se je, da je v inšurenc ne verjame, pa sem rekel, da jaz tudi ne. Pojasnil pa sem ji, da organizacija kot je naša SNPJ posluša na poštene podlage. Povedal sem ji o njenem premoženju, koliko je že izplačala v raznih podporah in smrtninah. Tako moraš danes razkladati ljudem.

Tukajšnje delavske razmere so še vedno slabe. Premogovniki obratujejo po dva in tri dni v tednu. Sedaj ko rovi slabo obratujejo, se ne pripeti toliko nesreč kot se jih pripeti kadar obratujejo s polno paro. Kljub temu še vedno katerega polomi ali ubije. Lansko zimo ni bilo tedna, da ne bi ubilo dva ali tri rudarje v rovu. Bil je tudi slučaj, da je v enem tednu ubilo dva in tudi tri rudarje. To se je zgodilo zato, ker rudarji nimajo nobene protekcije od svojih voditeljev. Uradniki UMWA so sami koritarji; vsi se držijo pri globkih koritih, nobeoden pa se ne brigajo kaj se godi z rudarji.

V okraju Franklin so družbe leta 1928 v rovih instalirale stroje in istočasno se je v njih uveljavilo priganjstvo. Ze enajst let je od takrat, pa še sedaj niso odpravili priganjstva, pa tudi ga ne bodo, dokler bodo rudarji pod Lewisovo pestjo. Od leta 1928 pa do sedaj je bilo več rudarjev ubitih pri delu kot jih je umrlo naravne smrti. Da ne bo kdo spet zvrčal krivde na Progresivno rudarsko unijo, da je PMU kriva slabih rudarskih razmer, je dokaz to, da leta 1928 še ni bilo PMU. Mislim in upam, da bo prišel čas, ko bodo rudarji obračunali s svojimi neprijatelji in bodo izvolili svoje poštene voditelje. Progresivni rudarji so tudi pripravljeni združiti se, ampak pod pogojem, da dobijo splošno glasovanje ali referendum, drugače pa ne.

Br. Snoy se tudi pritožuje v dopisih, da rudarjem kosti lomijo in maso trga pri strojih v rovih. Prijatelj Snoy, to je šele začetek. Kadar bo ubilo dva ali tri v eni in isti majni v enem tednu, tedaj se boste tako privaldili, da ne boste tega smatrali za noben izreden dogodek.

Mi potrebujemo socialnih reform. Kdo nam jih bo dal, demokrat ali republikanec? Ne! Kadar bomo izvolili socialistične voditelje, takrat jih bomo dobili! Jerry Zortz, 313.

Alli ste le narodili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko podijete svojcem v domovino.

Tedenski pogovor

Antion Garden

AMERIŠKA NEVTRALNOST—II

Kot sem zadnjič omenil, je problem ameriške nevtalnosti zelo težak. Na eni strani bo pehal v vojno njen mogočni militarni aparat, na drugi pa ekonomski interesi ameriškega kapitalizma doma in na tujem. Tega je treba računati tudi z ljudsko psičgijo, ki je radi Hitlerjevoga barbarizma bolj dostopna do vojne propagande. In kaslednje tiče, jo bo kmalu v vseh kotih de za kar bo poskrbela v prvi vrsti Anglija, mojster v tem področju. Načrt za poteg Amerike tudi v to vojno je v Londonu že rejen — bil je izdelan že precej časa pred bruhom te vojne.

V resnici se je ta propaganda že pokazala teatrirh. Prvič sem jo opazil pred par tedni gledališču Oriental v downtownu. Sloni temi slepega in misterioznega patriotizma, metodi je silna patriotični propagandi v nji vojni. Tudi uspeh je isti. Le malo je ba in masa bo začela divjati ob pogledu zvezdnato zastavo, par vojakov in krdoletnih deklet v patriotičnih pozah, karkoli pomeni.

Poleg tega pa so med brezposelnimi milijoni, ki si žele vojne, ker pričakujejo bodo potem zopet dobili priliko do zaslu Prav za prav je bila tudi velika brezposelnosti faktor, ki je Hitlerju omogočila sprnitev pacifistične Nemčije v velikanski obzeten tabor. Tudi v Angliji in Franciji je b posebnost igrala veliko vlogo pri oboroževu zadnjih par let in sigurno igra tudi v Ameri Ako je delavec odvisen za svoj kruh od izvanja municije in orožja, bo tudi topove drugo morilno orožje raje izdeloval kako pa bil lačen, dasi lahko sluti, da to ne v človeštvu nič koristiti in mu je lahko le v gubo. V vse to ga sili obstoječi kapitalisti sistem, ki je zgrajen na profitu in ekonomu vojnah med državami, kar vse skupaj vo krvave konflikte in razdejanje.

Kar se ameriške nevtalnosti tiče, je znano to, da je vsakdo zanjo, obenem pa velika čina za zalaganje Anglije in Francije v voj materialom. Kot že omenjeno in kar je gnala večletna senatna preiskava pod svstvom senatorja Nyeja, je prav to poteg Ameriko v zadnjo svetovno vojno: veliki v dolgovi Anglije in Francije bankirjem v t streutu, ki bi v primeri njunega poraza ne vredni centa, kakor tudi dejstvo, da je W nova administracija uvidevala večjo krizo ma, ako bi prenehala z obratom vojne in d industrije, ki so zalagale zaveznike. Na lagni teh izkušnji je bil potem sestavljen se njih nevtalnostni zakon, katerega želi Ro veit amendirati vsaj v toliko, da bi lahko a riški kapitalisti prodajali vojni material murkoli — v resnici Angliji, Franciji in ponski, ki imajo dovolj močno vojno brode — za gotov denar.

Kot sem že omenil v angleškem članku, obenem v Prosveti prsd dvema tednoma bila po mojem mišljenju veliko boljša "nevtalnostna" politika, s katero bi ameri vlada postavila nekatere zelo dalekosežne litične pogoje za zalaganje v vojno zaplete držav z vojnim materialom. Ti pogoji na stremeli za forsiranjem takega miru v izbr ni in izkrvaveli Evropi, ki bi napravili ko evropskim nacionalizmom in diktaturam preprečili ponovitev versajske infamnosti.

Z drugo besedo: Amerika naj ne pošlje ene ladje vojnega materiala nobeni državi, kler ne pristane na sklenitev takega miru, bo odpravil vzroke za bodoče vojne v Evr In tega v Evropi ne bo prej, dokler ne pride nekakšne evropske federacije, do nekake Evropskih združenih držav. To se preduv tiče gospodarskih vprašanj, ki so glavni vsake vojne. Toda porušenje gospodars meji v Evropi ni dovolj. Potrebna je tudi politična struktura, nekakšen vseevropski lamente, ki bo imel več moči kot pa jo je im pompozno zamišljena toda povsem neefektv Liga narodov.

Drugi važen pogoj in potreba je vprala demokracije: pravica narodnostnih manjšin lastnega kulturnega življenja; pravica del cest do organizacije, politične in strokov svobode tiska in govora. Važno je tudi sp šanje kolonij, in sicer ne njih "pravične" delitve med svetovne imperialiste, kakor zab vata Hitler in Mussolini, marveč garancija eventuelne neodvisnosti in enaka prilika (Dalje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 19. septembra 1919)

Domače vesti. V Buhlu, Minn., je na poro umrla Mary Jakše, stara 34 let in doma iz četne vasi pri Črnomlju.

Delavske vesti. Jeklarski magnatje se agantno upirajo zahtevam jeklarskih delavcev.

Iz inozemstva. Jugoslavija je blokirala Re dočim je mirovni svet v Parizu sklenil, da Reka "svobodno mesto."

Sovjetska Rusija. Poljska in Finska poteta mir sovjetski vladi.

(Dalje iz prve kolone.)

ameriški farmarji pridelali povprečno 116 šljev krompirja na akri in skupni pridelok 3.300.000 akrih je znaal 386 milijonov bušjev. Na tankovih farmah pod streho bi lahko v ta pridelok zrasel na 15 štirjakihi milijah eveta (Se nadaljuje.)

Revolucija v farmarstvu

Pridelavanje kruha, sočivja in sadja sega nazaj v prazgodovino. Zgodovinarji domnevajo, da mora biti obdelavane zemlje staro najmanj 10.000 let.

V tej dolgi dobi se je poljedelstvo zelo izpopolnilo ali izboljšalo. Od prvotne lesene kljuke in ostrega kosa kamna, privezanega na palico, ki sta služila kot plug in motika, pa do velikih strojev, ki orjejo, sejejo, zanjejo in mlatiijo, je seveda ogromen napredek; od lesenega pluga, ki ga je vlekel človek sam, do traktorja, ki danes vleče orjaški strojni plug, je kajpada silen korak napredka. Traktor je osvobodil ne samo človeka težkega dela, temveč tudi vola in konja, ki sta trpela za človeštvo dolga tisočletja.

Da, stroji na polju pomenijo velik napredek, toda — revolucije v poljedelstvu še ne pomenijo. Fundamentalnega preobrata v dobaviteljanju glavnega živeža ne pomenijo; načina ali bistva v pridelavanju kruha niso stroji prav nič izpremenili. Bistvo kmetijstva je še vedno tam, kjer je bilo pred 10.000 leti — na odprtem polju in izpostavljenjo je prirodni elementom, nad katerimi človek nima kontrole. To se pravi, da je dobava kruha, sočivja in sadja še zmerom odvisna od kaprice vremena, žitnih bolezni in nešteti drugih sovražnikov polja, skratka: dobava kruha je še vedno odvisna od zemlje in obilakov in omejena na toplo poletje v zmernih pasovoma sveta.

Znanstveniki ugotavljajo, da je baš ta odvisnost dobave kruha od zemlje in ozračja vsadila v človeka vero v nadnaravne stvore. Ker je bil človek brez moči naprav prirodni silam, od katerih je bil odvisen njegov pridelek, si je izmislil celo vrsto dobrih in slabih "kontrolerjev" teh sil, h katerim se je potem zatekal za pomoč. Kmalu se je iz te vere razvila posebna kasta zastopnikov, ki so posredovali med nadnaravnimi "kontrolerji" in človekom proti dobremu plačilu. Ta kasta, ki čuva to vero, obstoji še danes — kajti pridobivanje živeža se še danes vrši v razmerah, nad katerimi človek nima kontrole in zato potrebuje "višjih začitnikov."

Revolucija v pridobivanju kruha pride šele tedaj, ko se to pridobivanje popolnoma loči od odprtega polja in obilakov in pride pod popolno kontrolo človeka. To se pravi, ko se bistvo pridelavanja živeža iz rastiin fundamentalno izpremeni. Z drugimi besedami: farmarstvo se mora za vselej posloviti od zemlje in neba in se preseliti s polja v poslopja pod streho, kjer bo lahko obratovalo vse dni in vse noči v letu!

Ta revolucija — največja konstruktivna in znanstvena revolucija v zgodovini človeštva! — se je že začela v Združenih državah. Začela se je pred tremi leti in danes je še komaj v začetnih pojavih svojega razvoja, ampak rezultat je naravnost čudovit in obeta velikanski preobrat v bližnji bodočnosti.

Začel jo je profesor W. F. Gericke v Californiji, ki je že pred leti postavil teorijo, da zemlja sama na sebi ne daje sadu in semena, temveč le drži rastlino pokonci in služi kot prevodnik vlage, iz katere rastlina črpa hrano s svojimi koreninami. Rastlina namreč živi od mineralij, ki jih dobiva iz vode (dežja ali moče) in od kemikalij, ki jih dobiva od solčne svetlobe. Da ugotovi svojo teorijo, je Gericke zgradil rastlinjak s steklenimi stenami in streho in notri je postavil tanke, po 10 čevljev dolge, dva in pol čevlja široke in 10 palec visoke. Tanke je nali z vodo, na vrhu je pa postavil mrežo in žice, katero je pokril s žagovino, v tanke je pa postavil posodo s kemičnimi gnojili in napeljal skozi nje električni vod. Po žagovini na mreži je nasadil krompirjevih klic, paradiznikov in raznih žit, vsak tank z drugo stvarjo.

Poskus je bil imeniten. Rastline so takoj poguale in rastle kar vidoma na goli vodi s kemikalijami, razgrevani z električnim tokom in brez vsake prsti. Nad tanki so pa sijale močne svetilke, ki so dajale rastlinam vso potrebno umetno svetlobo z ultravioletnimi žarki vred. Takoj so bili vsi tanki napolnjeni s koreninami, ki so srkale bogato hrano brez vsakega truda in prestanka, njihovi mogočni listi, ki so z deblom vred zrastle skoro do stropa, so pa srkali ogljikove hidrate iz umetnih žarkov.

Rezultat? V kratkem času je v enem tanku dozorelo 306 funtov paradiznikov, v drugem tanku pa 26 bušljev krompirja! Če bi bilo več prostora v tanku, bi bilo še več krompirja. Ako bi zemlja na prostem tako obrodila, bi bilo 2.600 bušljev krompirja na vsaki akri! Lani so

(Dalje v nadaljnjem koloni.)

Poljska vas v bližini nemške meje v planovih. Ogromen so zasnetile bombe nemških letalcev.

Novice starega kraja

Slovenije

NOVA BO KMALU VODOVOD

25. avgusta.—Ena izmed najbolj perečih zadev Ribniške doline je zgraditev modernega vodovoda. Ze pred desetletjem so bili napravljeni načrti, da se dolina je prišlo šele s kraškim, ko so bile po nevarnih intervencijah premagane težave.

Dolina je kraški tečaj. Dolina namakajo trije potoki, ki teče skozi Ribniško dolino, ki izvira pod goro in teče preko doline občine, in naposled Račice v južnem delu doline. Te potoki po kratkem tečaju napajajo na polju. Ze ne samo trpi vsa dolina ob suši, ampak tudi studenci, ki so potoki podobni, ki se rastlinska rast na njih pripeki. Tudi letošnje poletje nedostaja vode, kar so bile pomladi katastrofalne poglave, posebno v južnem delu doline, ki so napravile milionsko škodo, saj so skoro vsi vrtni na polju uničeni. Zda je dolina suša. Ze kar nedostaja je izkoriščanje potokov, posebno ob potoku Ribniški, ki v gornjem delu doline ni bilo nič boljše. Večji del doline je v poletnih mesecih precej suh, vodo le za skrajno sušo, ki se to z umazano vodo. Imajo vasice svoje vodnjake, ki so se ob pripeki, kakršen je bila julija in avgusta, vsi vrtniki Zato morajo ljudje uporabiti vodo iz potokov v dolini za porabo v gospodinjstvu. Zato je, ali je to zdravo. Zato se poleti segrejejo do 40 C, služijo za kopanje številnih domačinov in izletnikov. Zato umazano iz hiš, iz gospodarskih posod, iz vodo. Se bolj jo onesnažuje, ki se tod napaja. Zato voda služi v dolini krajev za porabo v kuhinji in v gospodinjstvu dobrenemu delu prebivalstva ob potokih, kjer ni čiščenja. Skrajno nehygienične razmere kričijo po graditvi novega vodovoda po vsej dolini samo v njenem gornjem delu.

Borba rudarjev z upravo v Trepči

Beograd, 25. avgusta.—Minilo je že 39 dni, odkar so rudarji v Trepči stopili v stavko. Pretekli četrtek je uprava rudnika spet povabila rudarje na delo. Rudarji pa so to odklonili, dokler ne bo podpisana kolektivna pogodba. Na zahtevo rudniške uprave je bilo zadnje dni odstranjenih iz Trepče več ko sto stavkujočih rudarjev, katerih rodbine pa so še ostale v Trepči. Kakor pove "Politika," jim ni bil zaslužen izplačan in jim tudi ni bilo vrnjene delavske knjižice. Odstranjenih je bilo od rudnika tudi več rudarskih invalidov, do katerih ima uprava rudnika zakonite obveznosti. Uprava rudnika je tudi prepovedala donosanje potrebnih živil za prehrano stavkujočih rudarjev in njihovih družin.

Zaradi vsega tega sta glavna delavska zveza in zveza rudarjev vložili pritožbo pri notranjem ministarstvu kakor tudi pri ministarstvu za gozdove in rudnike in pri rudarskem glavarstvu. Tajnik glavne delavske zveze Milorad Belić je v četrtek izbrpno poročal o stanju v Trepči ministarstvu za šume in rudnike. Obtožil je rudniško upravo zaradi nezakonitega nastopanja nasproti rudarjem in je zahteval, da ministarstvo najnuj posreduje v prid delavskim zahtevam. Načelnik ministarstva za gozdove in rudnike Ivan Veljković je vzel vso zadevo v svoje roke. Te dni se bodo morda nadaljevala pogajanja, saj je že skrajni čas, da se pravično rešijo odnosi med angleškimi lastniki bogatega rudnika in našimi rudarji.

HRVAŠKI SPORAZUM JE SKLENJEN

Delavska Politika od 26. avgusta.—V razvoju Jugoslavije je podpis hrvaškega sporazuma važen dogodek. Skoraj dvajset let nesoglasja med državljani je dovolj trpka realnost. Zaradi te trpke realnosti je prišel 6. januar 1929, ki je imel morda zaradi napačnih vidikov poznejših politikov posledice, ki so končno privedle do tega, da so pričeli odgovorni politiki hrvaško vprašanje resno ventilirati. Razpuščene so bile stranke, med njimi tudi socialistična. Delavstvo ni imelo kot "sokrivca" na 6. januarju 1929 prav nobenega deleža. In vendar nosi posledice tudi delavstvo tako z ozirom na svojo politično organizacijo kakor tudi na nepolitične organizacije. Sporazum pomeni spravo režima s Hrvatji. Pravi sporazum pa mora iti še dalje. Sporazum mora tvoriti spravo med državljani, to je, da dobe vsi državljani državljanske pravice, ki se naj zreali v demokraciji in političnih svobodščinah. Enaki med

37 okostnjakov pod novo cesto pri Bregani

Bregana, 25. avgusta.—Kakor je "Jutro" že nekajkrat poročalo, se gradi od Zagreba proti Bregani in dalje v Slovenijo moderna avtomobilska cesta. Pri teh pomembnih cestnih delih je zaposljeno večje število delavcev. In ti delavci so v vasi Klokočevcu ne daleč od Bregane pravkar naleteli na najdbo, ki jih je močno presenetila. Pri kopanju temelja za novo cesto so našli nič manj kakor 37 okostnjakov. Ležali so na prostoru dolgem kakih 50 do 60 metrov in širokem kakih 25 m, kolikor je pač projektirano za moderno avtomobilsko cesto. Čeprav je že število na tem prostoru najdenih okostnjakov prav veliko, vendar ni izključeno, da je v bližini skritih še kaj mrtlicev.

Tod, kjer kopljejo novo cesto, so polja in travniki domačinov. Trupla so bila zakopana največ meter globoko, nekatera celo le pol metra in sicer v različnih legah, večinoma seveda na hrbtu. Ponekod so bili kar po dva ali trije okostnjaki skupaj, drugod pa je spet razdalja od enega do drugega okostnjaka merila nekaj metrov. Pri nekem okostnjaku so bila usta zelo odprta in nepopolnena s zemljo, da se je moral vsiliti vtis, kakor da je bil ta človek živ pokopan, odnosno da je bil le navidezno mrtev, zagrebjen kot ranjenec ali podobno. Vse lobanje imajo brez izjeme zelo zdrave zobe, kar kaže, da so bili to možje v najboljših letih. To so okostnjaki velikih in močnih ljudi.

Seveda se danes v vsem okolišču nihče ne spominja in nikdo ne ve pojasniti, kdaj so bili ti mrtlici pokopani. Povprašali smo tudi najstarejše prebivalce, ki štejejo 90 let in več, a nobeden se ne ve spominjati, da bi bilo kdaj tu kako pokopališče ali da bi se bil izvršil kak velik zločin. Sodimo torej da so ti okostnjaki ležali v zemlji že nekaj stoletij. Po različni legi okostnjakov sklepamo, da pokopališče to ni moglo biti. Najbolj verjetno je, da so ti okostnjaki iz časa kmečke zarote. Prav čez te kraje je vodil Matija Gubec svojo vojsko in je v Dobovi, nekaj kilometrov od tod, imel svoj tabor.

HRVAŠKI SPORAZUM JE SKLENJEN

Delavska Politika od 26. avgusta.—V razvoju Jugoslavije je podpis hrvaškega sporazuma važen dogodek. Skoraj dvajset let nesoglasja med državljani je dovolj trpka realnost.

Zaradi vsega tega sta glavna delavska zveza in zveza rudarjev vložili pritožbo pri notranjem ministarstvu kakor tudi pri ministarstvu za gozdove in rudnike in pri rudarskem glavarstvu.

Tajnik glavne delavske zveze Milorad Belić je v četrtek izbrpno poročal o stanju v Trepči ministarstvu za šume in rudnike. Obtožil je rudniško upravo zaradi nezakonitega nastopanja nasproti rudarjem in je zahteval, da ministarstvo najnuj posreduje v prid delavskim zahtevam. Načelnik ministarstva za gozdove in rudnike Ivan Veljković je vzel vso zadevo v svoje roke. Te dni se bodo morda nadaljevala pogajanja, saj je že skrajni čas, da se pravično rešijo odnosi med angleškimi lastniki bogatega rudnika in našimi rudarji.

Slika kaže Američane v uradu parobrodne družbe v Londonu, ki bi radi dobili prostor na parnikih, ki odhajajo v Ameriko.

enakimi, vsi z enakimi pravicami.

Tak sporazum in tako spravo želimo in zahtevamo mi.

Socialisti se bomo za to spravo borili in v svojem glasilu "Delavski Politiki" in vseh drugih svojih publikacijah. Nas list naj postane glasnik naše državljanske svobode in naš glas naj ponese v vse kraje Slovenije, v vsako rodbino. Ta glasnik svobode naj pa nam bo tudi priručnik za naše osebno delo in delovanje.

Zmaga naj naš sporazum, naša sprava! Dvajsetletni nesporazum je mnogo škodoval razvoju in napredku. Zato mora biti sporazum tak, da bodo z njim zadovoljni vsi državljani, ki spoštujejo človeka in žele, da zavladajo pri nas prava demokracija in svoboda. Zato se tudi mi veselimo sporazuma, ker nam prinese novo dobo razvoja, če bo slonel na lojalnih in realnih temeljih.

Iz Primorja

Dva požara. Gorica, avgusta, 1939.—Zaradi neznanega vzroka je pričelo goreti v seniku 63-letnega Matije Hobana v Stanzrežu. Ogenj je kmalu objel vso streho in se bližnje poslopje, kje je bilo shranjeno gospodarsko orodje. Ker ni kazalo drugega in je bila velika nevarnost tudi za ostala poslopja, ki so v bližini, so poklicali gasilce z bližnjega vojaškega letališča. Med tem časom je požar že vnel nekaj sena in koruze ter gospodarsko orodje, ki ni bilo njegova last. Ogenj je bil po težkem delu pogasjen. Zdi se, da se je seno samo vnelo. Škode je preko 13.000 lir, ki pa je pokrita z zavarovalnico.

Drugi požar bi kmalu upepelil senik kmetovalca Alojzu Besednjaku iz Cveteža pri Ribemberku.

Goreti je pričelo na vozu polnem sena, ki je bil spravljen v lopi. Ko je gospodar opazil da se kadi, je izvlekel voz sena seveda z največjimi napori iz lope na prosto, kjer je požar popolnoma uničil voz in 15 stotov sena, ki je bilo na njem. Škode je okoli 1000 lir. Zdi se, da se je tudi pri tem požaru seno vnelo samo od sebe.

Zelo slaba letina na Goriškem

Gorica, avgusta, 1939.—Kot je naš list že poročal, bo letos zlasti vsa Goriška prizadeta z izredno slabo letino. Koj v spomladu, ko je polje potrebovalo sonca, je neprestano lil dež, da se posevki niso mogli normalno razviti, nato pa je nastopila suša, ki traja z malimi izjemami še par mesecev. Prekinjajo jo ob časa do časa tako močni viharji, da izgledajo ponekod s krompirjem posejane njive kot poleta. Ta prava neurja so ponekod učinila tudi skoro vse žito, ki je sicer obetalo precej dobro letino. Se posebno hudo pa je suša pritisnila zadnji mesec. Silna vročina vlada in vsak dan se nebo oblači ter ljudje že upajo, da bo vendar zopet nekaj meče, pa vedno zapiha močan veter, ki razžene oblake tako, da ne pade niti kaplja dežja. Veter povzroča dvokratno škodo, ker poleg tega, da odganja dež, suši še itak vso od suše razpokano zemljo. Po njivah ni več nobene zelenjave. Kmetje nabirajo napol uvelo listje češnjevih draves, da z njim krmijo prašiče. Edini pridelek, ki je kmetom nekaj prinesel, so bile češnje, poletne zelenjave, s katero so vedno dosti zaslužili, pa letos ne bo nič. Tako je znani in cenjeni goriški radič tako zelo prizadet po suši, da ga skoro ne bo kaj za prodajo. Radi tega so tudi cene pridelkom zelo poskočile. Najboljši dokaz o skoro katastrofalno slabi letini je izredna draginja vsem poljaskim pridelkom na goriškem trgu, ki raste iz dneva v dan. V Gorici so n. pr. prodajali zadnji teden kg. stročjega fižola že po 2 liri, kg zeljate glave po 1 liri itd. Če bo suša še dalje tako pritiskala, ne bodo imeli kmetje skoraj kaj pospraviti v jeseni z njiv ter bodo občutno okodovani tudi pri svojem najvažnejšem pridelku — vinu. Zato ni čudno, če ljudje obupujejo in se prestrašeni ter polni skrbi sprašujejo, kako bodo preživeli dolgo zimo in kako odplačevali visoke davke, ki so še ob dobrih letinah in zaslužku komaj zmogljivi.

Umor v Krnici pri Ledinah

Idrija, avgusta 1939.—V Krnici pri Ledinah so našli mrtvega na svojem stanovanju kmetovalca Franca Dežela. Tako je ugotovili, da je Dežela umrl nasilne smrti zaradi poškodb po telesu, ki so bile nekatere smrtne. Uvedena je bila takoj preiskava, ki ni dala v prvem času nobenih rezultatov. Kmalu pa je bil pojasnjen ta umor. Karabinerji so aretirali njegovo ženo Josipino Mlinar, staro 32 let, ki je zločin priznala in izpovedala, kako in zakaj je storila to dejanje. Po njenem izkazu je prišlo med obema zakoncema do ostrega prepira zaradi ljubosumnosti. V napadu jeze in besnosti je Mlinarjeva pograbilila pilo in zadala nekaj udarcev svojemu možu, ki je takoj padel na tla. Kmalu za tem je Dežela umrl zaradi zadobljenih ran na glavi. Mlinarjeva bo predana sodišču zaradi umora.

Pojava živinske bolezni

Cerčnice, avgusta 1939.—Poleg izredno slabe letine, ki jo obeta našim kmetovalcem huda suša, se je v naši vasi pojavila še živinska kužna bolezen na gobcih in parkljih, ki se kljub vsem preventivnim meram nevarno širi in se je bati, da bo zajela tudi sosednje kraje. Radi hude suše in vročine se ljudje boje najhujših posledic in škode, ki jih lahko povzročijo med živino ta nevarna epidemija ter so vsi obupani, ker jih letos tepejo vse močnejše nesreče. Če bo šlo tako naprej, bo nujno potrebno, da neresničnim kmetom prikažemo na pomoč oblast, sicer se je bati najhujšega.

Nova japonska ofenziva na Kitajskem

Obnovitev bitk v provinci Kiangi

Šanghaj, 18. sept.—Poročilo iz zanesljivih virov se glasi, da so Japonci pričeli novo ofenzivo v provinci Kiangi, centralna Kitajska. Obnova militarističnih operacij na široki podlagi je sledila sklenitvi premirja med Japonci in Rusijo. Bitke med Japonci in Rusi na ozemlju med Mandžurijo in Zunanjo Mongolijo so bile ustavljene. Japonci niso pojasnili, koliko vojakov je zavojevalih v novih bitkah v centralni Kitajski. Poročilo iz drugega vira pravi, da se nahaja 30 kitajskih vojaških divizij na tej fronti. Ta se razteza od Nancanga na zapadu do Kaona in Fengiana na severovahodu.

Stavka zadržala odhod parnikov

Mornarji zahtevajo zvišanje plače

New York, 18. sept.—Stavka mornarjev, članov Splošne mornarske unije (CIO), je zadržala odhod šestih parnikov proti Evropi. Pričela se je zadnji petek na parniku American Trader in se kmalu razširila na druge. Uradniki parobrodne družbe so se pričeli pogajati z voditelji stavkarjev glede poravnave konflikta. V spor je posegel tudi George Fried, inšpektor newyorške divizije federalnega biroja plovlbe. Stavkarji zahtevajo bonus \$250 na mesec poleg zvišanja plače. Njih argument je, da riskirajo svoja življenja v službi na parnikih, kadar ti plujejo v vojnih conah.

Tedenski pogovor

(Nadaljevanje s 2. strani.)

uživanje njih surovega materiala vsem državam, ki ta material potrebujejo.

Z drugo besedo: Amerika je dovolj velika sila in se nahaja v tako ugodnem geografičnem položaju, da lahko še zdaj, predno pošlje eno samo ladjo vojnega materiala komurkoli, diktira pravičen mir kot pogoj za njeno materialno pomoč temu ali onemu v evropski vojni. Ako tega ne bo storila, marveč le zasledovala svoje komercialne interese, ki jo bodo prej ali slej gotovo potegnili v krvavi vrtnec kakor so jo leta 1917, ne bo storila usluge in koristi nikomur drugemu kot trgovcem s smrtjo in drugim vojnim profiterjem. Pomagala bo pripraviti le tla za novo še strašnejše klanje 15, 20 ali 25 let po sedanji vojni.

In Amerika zna igrati prav to vlogo, vlogo velikega "suckerja", ki bo šel v ogenj po kostanj za angleške in francoske kapitaliste in imperialiste in za profit domačih "ekonomskih rojalistov", wallstreetških profiterjev, ki so že zaslužili, da se jim obeta bogata žetev. To vlogo bo igrala, ako ne porabi svoje sile in vpliva za sklenitev pravičnega mira v Evropi, to je za reorganiziranje Evrope v gospodarsko in politično federacijo, ki mora sloneti na demokratični osnovi, ako naj ubeži bodičim vojnam in da širokim ljudskim masam priliko do najširšega kulturnega in intelektualnega razvoja ter do ekonomskega in socialnega blagostanja.

Eno je gotovo: Ako Amerika ne bo ostala nevtralna, pa naj pride kar hoče, bo na eni strani sama dobila totalitarni režim, katerega se po vojni ne bo zlepa iznebila, na drugi strani bodo pa "zmagovalci" osedlali Evropo še z bolj infamnim "mirom" kakor je bila versajska pogodba. Posledica tega bo, da se bo nova generacija sopot klala, vsa svet pa bo le v službi vojnega boga Marša.

O Bernardu Shawu

Irski pesnik in pisatelj Bernard Shaw je te dni praanolil svojo 83 letnico. Ob tej priložnosti so časopisi objavili o njem zanimive anekdote. Nekatere izmed njih prinašamo.

Pred nekaj leti so v nekem newyorškem gledališču igrali enega izmed gledaliških del odrezavega Ircia. Delo je bilo pa precej dolgo in tako je uprava gledališča sprevidela, da bodo obiskovalci zamudili vlak, če bodo hoteli ostati do konca. Po glavni skušnjaji so Shawu poslali brzojavko sledeče vsebine: "Dovolite, da vaše gledališko delo skrajšamo, sicer bodo ljudje zamudili vlak." Odgovoril jim je: "Teža vam ne morem dovoliti. Spremenite vozni red."

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA izdala svoje publikacije in se posebno list Prosveta na besedi, ter potrebuje agitacije svojih družin in članov in za propagando svojih idej. Nihakar pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vseha organizacija ima obliko svoje življenja. Torej agitatorji čepijo in naslanjajo drugih podpornih organizacij in njih družin od

Knjige Cankarjeve družbe

Cankarjeva družba v Sloveniji je za leto 1939 izdala sledeče štiri knjige:

1. Koledar, z bogato vsebino in krasno ilustriran.
2. Pomlad človeštva. Spisal dr. Živko Topalović.
3. Taki so ljudje. Roman s francoskega podeželja. Spisal Roger Martin du Gard.
4. Španski testament. Knjiga o civilni vojni v Španiji. Spisal Arthur Koestler.

Vse te štiri knjige dobite po pošti za \$1.25.

Naročila pošljite na naslov:

PROLETAREC

2301 So. Lawndale Avenue - Chicago, Ill.

tem je rešen vodni problem gornjem delu doline. Velikopovršni načrt, ki je menda tudi že izveden, pa določa zgraditev modernega vodovoda po vsej Ribniški dolini. Zajetje pod Boncarjevo daje dosti odlične pitne vode. Glavna cev bi držala preko krajev, kjer bi bila mreža za vodo in sosednje vasice, ki še niso dobile vode, dalje v rezerovuar, mimo Ribnice in preko Dolenje vasi do Stare

Slika kaže množico, ki se je zbrala pred uradom angleškega premierja Chamberlaina, ko je napovedal vojno Nemčiji.

ROMAN TREH SRC

JACK LONDON

— In najbrž je skušal priti iz doline po isti poti, po kateri smo prišli mi, — je nadaljeval Torres. — Svečeniki plemena Maya so ga pa ujeli, ubili in napravili iz njega mumijo.

In Torres si je nataknil na glavo starinsko čelado, rekoč:

— Sonce je sicer že nizko, vendar me pa še pošteno peče v glavo.

— Meni pa kruli po trebuhu, — je priznal Francis. — Je-li ta dolina obljubena?

— Ne vem, senor, — je odgovoril Torres. — Ohranilo se je Mendorovo poročilo, v katerem pravi, da je ostal Da Vasca s svojim odredom tu in da so vsi poginili. Vse, kar vem, je to, da jih onkraj pogoja nikoli več niso videli.

— Zdi se mi, da je ta kraj zelo pripraven za različne uporabne rastline, — je spregovoril Francis, pa je takoj utihnil, videč, kako trga Leoncie iz grma jagode. — Stojte, nikar, Leoncie! Še tega je treba, da bi imeli poleg vseh nadlog in težav še skrbi za prekrasno, toda zastrupljeno gospodino.

— Jagode niso strupene, — je dejala in jih mirno zobala. — Saj se jim pozna, da so jih ključvale tudi ptice.

— Če je tako, mi boste pa že dovolili, da se vam pridružim, — je vzkliknil Francis in začel navdušeno zobati sladke jagode. — Če bi mogel ujeti ptice, ki so ključvale te jagode, bi pojedel tudi ptice.

Ta čas, ko so potolžili lakoto z jagodami, se je spustilo sonce že tako nizko, da je Torres snel Da Vascovo čelado.

Brez skrbi se lahko tu utaborimo in prenočimo, — je dejal. Svoje čevlje sem pustil pri mumijah, Da Vascove škornje pa v vodi, ko sem jo gazil do pasu. Noge imam vse opraskane, tu je pa mnogo suhih stebel, iz katerih si lahko spletem sandale, da bom mogel vsaj za silo hoditi.

In Torres se je takoj lotil dela. Francis je pa nanesel na kup suhljadi in poskrbel za ogenj, zakaj ne glede na tropično podnebje so bile noči zelo hladne, ker je ležala dolina Izgubljenih duš precej visoko nad morsk gladino. Komaj je dobro naložil suhljadi na ogenj, ko se je Leoncie zvil v kolač, položila roko pod glavo in krepko zaspala. Francis ji je zabarikadiral hrbet s suhim listjem in mehko travo, da bi je ponoči ne zeblo. Sam je pa sedel kraj nje in se globoko zamislil. Nastala je noč — prva noč, ki so jo preživeli v dolini Izgubljenih duš.

XVII.

Jutranja zarja nas vodi v dolino Izgubljenih duš, kjer vidimo sredi naselbine "Veliki dom". Meri osemdeset čevljev po dolgem in štirideset čevljev po čez. Zgrajen je iz opeke. Ozka streha je krita s slamo. Pred tem domom se je sprehaljal v zgodnjih jutranjih urah svečenik solca — stavec v dolgi halji iz domačega platna. Na izrazitem obrazu so se mu poznale poteze nekdanjih conquistadorjev. Glavo mu je pokrivala zlata čepica, okrašena zgoraj v obliki srpa z blestečimi zlatimi čipkami. Mož je bil star tako, da se je komaj še držal na nogah.

Oziral se je proti vzhodu, kjer so se lesketali v žarkih vzhajajočega solca goraki grebeni. Stavec je dvignil palico in udaril po okrogli zlati plošči, ki je visela na domu. Takoj so se pojavile iz kolib Izgubljene duše, moški in ženske, stari in mladi, otroci in dojenčki v materinih naročjih. Vsi so prihiteli, da se poklonijo svečeniku solca. Nedvomno so bile Izgubljene duše Indijanci, vendar se je pa večini poznalo, da so španske krvi. Nekateri so imeli čisto španske obraze. Drugi zopet so bili čisto krvni Indijanci. Večina pa je bila mešanica obeh ras. Ženske so nosile skromne halje iz domačega platna, moški pa doma narejene obleke izrazito španskega kroja. Take obleke so nosili Španci za časa Kolumbovih ekspedicij. Vsem se je poznalo, da jih življenje veseli. Samo ena deklica je bila nekoliko živahnejša. Tudi obliče starega svečenika se je razlikovalo od drugih. Bilo je lokavo, oduševljeno in inteligentno.

Svečenik je razbijal po zlati plošči in Izgubljene duše so ga obstopile ter se obrnile proti vzhodu. Ko so obhajali prvi solčni žarki stredo "Velikega doma", je pozdravil svečenik solčni vzhod v srednjeveški španščini in se trikrat globoko priklonil. Vse Izgubljene duše so padle na tla in molile solnce. Nato so vstale in začele prepevati. V hipu, ko je hotel svečenik odsloviti vernike, je opazil na obzorju oblak

dima. Poslal je takoj tri mladeniče, da se preprčajo, kdo si je drznil stopiti v dolino Izgubljenih duš.

— Na prepovedanem kraju je nekdo zakuril, — je spregovoril svečenik jezno. — Najbrž so poslali naši sovražniki zopet svoje biriče, da nam ukradejo zaklade. Nič ne sme stopiti iz te doline, zakaj sovražniki so močni in če bi jim kdo pokazal pot, smo izgubljeni. Pojdite! Ubijte nepovabljenе goste, sicer pobije sovražnik nas.

Okrog ognja so krepko apali Leoncie, Francis in Torres. Torres je imel na nogah nove sandale, na glavi pa Da Vascovo čelado, da bi se v jutranji rosi ne prehladil.

Prva se je zbudila Leoncie — in tako čuden je bil prizor, ki ga je zagledala pred seboj, da nekaj časa ni mogla odvrniti pogleda od nje. Zgledala je tri mlade Indijance. Bill so iz plemena Izgubljenih duš. Poslal jih je svečenik, ko je opazil na obzorju oblak dima, z naročilom, naj ubijejo vsakogar, ki ga najdejo. Mladeniči so stali z dvignjenimi loki in nategnjenimi tetivami, kakor da so hoteli izstreliti puščice, pa jih je nekaj zadržalo. Stali so kakor začarani in zrli nepremično v obraz spečega Torresa. Spogledali so se, povesili loka in zmajali z glavami, kakor bi si hoteli med seboj povedati, da nočejo ubiti tega moža. Pristopili so k Torressu, da si bolje ogledajo njegov obraz, zakaj očitno jih je ta obraz najbolj zanimal.

Leoncie je ležala nekoliko v stran tako, da je lahko neopaženo sunila Francisu z nogo v rame. Francis se je zbudil in sedel. Neznanci so ga opazili. Takoj so pokazali, da nimajo slabih namenov. Položili so namreč loka na tla in pokazali tujcem dlani, češ, da so brez orožja.

— Dobro jutro, mi neznanci! — jih je ogovoril Francis angleško. Toda mladeniči so odkimali z glavami. V tem se je zbudil tudi Torres.

— Saj to bodo najbrž Izgubljene duše, — je zapepetala Leoncie Francisu.

— Ali pa agenti, ki prodajajo parcele, — se je zasmejal Francis. — Zdaj vsaj vemo, da je dolina obljubena. Torres, kdo so vaši prijatelji? Gledajo vas namreč tako, da bi človek mislil, da ste si v sorodu.

Ne da bi se zmenili za naše znance, so stopili mladeniči iz plemena Izgubljenih duš v stran in začeli nekaj šepetati.

— Njihovo narečje je podobno španščini, — je pripomnil Francis.

— Čisto navadna španščina conquistadorjev je, ki so jo prebivalci te doline spaccili, — je pripomnil Torres. — Kakor vidita, se nisem zmotil. Izgubljene duše sploh nikoli niso prišle iz tega brloga.

— Vsekakor so se morali neke ženiti, — se je našemnil Francis. — Drugače si ne znam razlagati, od kod bi prišli ti trije mladeniči.

V tem so se mladeniči sporazumeli in namignili našim znancom, naj jim slede.

— Dečki so dobrodušni in prijazni, dasi imajo nekam surove obraze, — je dejal Francis ter se pripravil na pot. Vendar pa moram priznati, da svoj živ dan še nisem vdel tako otožnih ljudi. Rodili so se menda pri mesečini, ali pa so jim poginile vdomačene gazele. Nekaj se je moralo zgoditi, sicer bi ne bili tako potrti.

— Drugačnih obrazov med Izgubljenimi dušami sploh ni, — je odgovorila Leoncie.

— Meni se pa zdi, da bodo naši obrazi še otožnejši, kadar se rešimo iz tega brloga, — se je oglasil Francis. — Vsekakor pa upam, da nam hočejo ti-le dečki postreči z zajtrkom. Vase jagode, Leoncie, so bile sicer boljše, kakor nič, vendar mi pa pošteno kruli po trebuhu.

Sli so pohlevno za vodniki in čez eno uro so pripelali na trato, kjer so stale kočice, med njimi pa Veliki dom Izgubljenih duš.

— To so potomci Da Vascove ekspedicije in Caribov, — je izjavil Torres in se ozrl na zbrano množico. — Napisano jim je na obrazih, kakor v potnem listu.

— Vse kaže, da so se izneverili Da Vascovi krčanski veri in postali zopet krivoverci, — je pripomnil Francis. — Le poglejte, kaj stoji tam-le! Kamentni oltar. Sodeč po vonju, ne kuhajo zajtrka, pač pa seligajo kostruna na čast svojemu bogu.

— Hvalobogu, da je le jagnje, — je zapepetala Leoncie. — Starodavni častilec solca so darovali namreč tudi ljudje. Nedvomno časte ti ljudje solnce. Le poglejte onega starca z zlato čepico. (Dalje prihodnjič)

Beli zastor

Napisal J. R. Harrer

Lahen vetrč je pihljajl preko vrta in vel skozi odprto okno v sobo. Tedaj je vprašala Eva:

"Bill, kaj ne, beli tilasti zastor se narahlo premika? Kako lepa slika je to, sončni žarki se lesketajo na belem tilu, ki se z njim poigrava veter ... Ali ni tako, Bill?"

Bill Hegyuary je žalostno skomignil z rameni. Na oknu sploh ni bilo zastora. Eva je sedela v naslanjaču. S široko razprtimi očmi je zrla proti oknu.

"No, Bill, ali ni res?"

"Da," je prijazno odgovoril Bill in si obrisal z lica debelo solzo.

"Da, Eva, veter se igra z zastorom."

"Ah, kako lepo je, Bill! To mora biti lepo. Pripoveduje mi, Bill, kako veter pihlja v zaveso ... Bill, vem, da sem ti v padlego ... Slepa žena!" Bill je nadjubil svojo mlado ženo na čelo: "Ne govori tako, Eva! Lepa si je, lepa kakor zmerom! Nekaj mi je prišlo na misel. Napiši vendar kako lepo je, kadar veter pihlja v zaveso. S srcem vidiš vse veliko lepše, kakor mi s svojimi očmi!"

Eva je prikimala. "Da, Bill, poiskusila bom ... Toda Bill, zakaj večernik ne priobči mojih zgodb? Oh, saj vem, da nisem pesnica, nikar me ne tožbi!"

Bill se je glasno zasmeyal. "Kaj pa misliš, Eva? Ne govori tako! Ali nisi pred svojo nesrečo, ki ti je vzela vid, brala, da pisatelj niso nikoli želi priznati, dokler so žive? Tvoje zgodbe so za časopis veliko prenešne ... Ah, ljudje ne vedo, kaj naj natianejo, da bodo zadovoljni bralce. Da, detektivi, divje zveri, vojne, gangstvi, to jih zanima nežne, lepe zgodbe Eve Hegyuarye pa niso za časopis. Vendar bo urednik enkrat po-

skusil: govoril sem z njim. Tvoj spis o pomladi mu je bil izredno všeč; priobčil ga bo v najkrajšem času."

Eva je vstala in se vsa srečna smehljala. "Ali res, Bill? In zakaj si mi to povedal šele zdaj?" "Hotel sem te presenetiti, Eva!"

Veter je zavel skozi odprto okno. Bill je ljubeče gledal svojo ženo. Ljubil jo je nad vse. Objel jo je in ji dejal:

"In zdaj, dragica moja, napiši zgodbo o beli zavesi, ki frfota v vetru ... Prepisal jo bom potlej na pisalnem stroju in bom še danes šel k uredniku. Morebiti bo svoj pomladni spis še danes v večerniku. Nekaj mi pravi, da bo ..."

"Bill, Bill, kako bi bila srečna; kajti potlej bi vsaj vedela, da sem za eno stvar, jaz, slepa reva, ki sem ti povsod v nadlego."

"Dragica, ne govori tako! ... In zdaj napiši zgodbo!" Eva je prikimala. Otipala je svojo pisalno mizo, kjer je ležalo vse polno papirja in svinčnikov. Leto dni po nesreči se je naučila tudi pisati. Eva se je smehljala in prišla za svinčnik. V sobi je zavižala popolna tišina. Od daleč je bilo včasih slišati hupanje avtomobila in brnenje letala, ki zbuja v človeku nenavadno domišljijo.

"Z ušesi vidim svet!" je dejala na lepem Eva. A ni dobila odgovora. "Bill, ali si še tukaj?" Eva je mislila, da je v sobi čisto sama dvignila se je iz naslanjača in počasi stopala proti oknu. Hotela je narahlo, s prsti pobozati zaveso. A zaman jo je iskala.

"Dobri Bill," je zapepetala, "pustil mi je domišljijo, da se veter igra z zaveso. Zdaj sem, čeprav slepa, videla več, kakor bi lahko videla z zdravimi očmi." Spet je sedla za pisalno mizo in pisala dalje, ko se je Bill čez eno uro vrnil, mu je Eva dejala:

"Bill, čudovit človek si! Več moram govoriti kakor druge žene, ker ti z očmi ne morem povedati, da te ljubim. Moje oči ničesar ne občutijo, zato tudi ne morejo kazati občutkov. Zato Bill, človeka, ki ne vidi, ni aram govoriti priravno in iskreno ... Veter molči, Bill. Zdaj se tudi zavesa ne premika, najbrže se je utrudila v igri z vetrom ... Ali ni res, Bill?"

"Da, Eva ... In tvoja zgodba, ali si jo končala? Ali želiš, da jo prepisem?"

"Bill, tako dober si! Toda zaveso nisem otipala!"

Bill je takoj našel izgovor. "Ah, zavesa! Dragica, ko sem začel pisati, sem jo snel z okna; oprati jo je treba."

"Bill, slepa gospodinja sem, da zelo slaba in lena gospodinja! Za vse moraš skrbeti."

Bill je poljubil svojo ženo. Potlej je prepisal zgodbo. Bill je žalosten, kajti vedel je, da urednik zgodbe nikoli ne bo priobčil. Eva je bila nežno čuteča ženska, vendar ni mogla svojih občutkov izraziti z besedami, ki bi ganile tujega človeka. Med prepisovanjem je menil:

"Spet si imenitno pogodila, Eva! Res, kar ponosem sem nate!"

Eva se je vsa srečna smehljala. Okrog šestih zvečer je odšel Bill z doma. "V uredništvo grem, Eva!"

Bill je počasi stopal po vrtu. Sedel je na klop in skrtil glavo med roke. Uboga Eva, si je mislil. Uboga Eva, uboga, mala, dobra Eva ... Srečna si, da si slepa." Ko je tako zamišljen sedel eno uro, se je počasi vrnil v hišo.

"Tu sem, Eva; pomisli, tvoj pomladni spis je v večerniku!"

Eva je zardela. "Ali res, Bill? Ah, kako je lepo!" Bill je šumno razgrnil časopis, večernik, ki je bil že teden dni star. V spodnjem kotu strani je bila natisnjena nenavadna kriminalna zgodba.

Ko je navidezno bral, je povedal na glas Evino zgodbo, ki se jo je naučil na pamet. Eva je jokala od sreče. Tipala je po časopisu in spraševala: "Ali je tukaj moje ime? In koliko sem zaslužila s tem? Denar je kajpak tvoj, Bill!"

"Pet dolarjev, Eva! In tvoja današnje zgodbo bo tudi izšla v časopisu, mi je obljubil urednik!" Slepa Eva je bila neizmerno srečna.

Agitirajte za Prosveto!

Razburjenost se čita na obrazih teh ljudi, ki so se zbrali pred uradom angleškega premiera Chamberlaina v Londonu.

Učiteljica Marta

Lazar Ivan

Ali koliko je takih, ki bi iz teh ali onih ozirov ne zabredli tako daleč, če jim država samoma ne bi ugledila pota do pršustnega življenja ...

"Slovenec" 13. avgusta.

To sem bral ravno, ko je bila obletnica premetistive učiteljice Marte. V bistvu so vse zgodbe enake.

Prišla je v pokrajino, kjer so na gričih topoli in ne preveč zvonikov. Tam se je omožila in življenje jo je vleкло s seboj. Nekeč so jo premestili, ker je želela biti bliže možu; kako tudi ne, saj sta se vendar zato vzela, da bi pomagala drug drugemu. Tako je prišla učiteljica Marta v mesto, kjer so bile hiše podobne kmečkim, ljudje pa so bolj švedrali po mestno in bolj obirali drug drugega ter denuncirali, da je bilo kaj senzacija.

Zdaj to mesto že prezidali, hiše so dobile novo zunanost, ljudje so si kupili nove obleke, kdor je pač zmogel toliko denarja. Vendar pa so ostali v svojem bistvu podobni onim pred leti: malomeščanska napihjenost, našminkani obrazi, tu in tam obilna matrona, zvedavi pogledi in velika srca polna ljubezni do bližnjega. Tega ne vem, če še tako lažejo, kot so nekeč, ko so obsodili učiteljico Marto po službeni potrebi v pregnanstvo. Tedaj so mnogo govorili o ljubezni do bližnjega in ne vem, ali se razlikujejo od prejšnjih meščanov po veličini ljubezni ali pa je sploh nimajo.

Ko je prišla učiteljica Marta v mesto, ni poznala nikogar, razen moža in njegovih ožjih prijateljev. Bill so že na pol možje, ki imajo sedaj že najbrž svoje družine. V začetku jih je spraševala o meščanih. In zvedela je, da ima ta tovarno, drugi da je predstavnik najvišje civilne oblasti in da je njegova žena iz neke vasi, in še marsikaj drugega. Za vse pa je veljalo, da so bili prej nič, zdaj so možje, ki se lahko igrajo z usodo in življenjem drugih.

Učiteljica Marta je spoznala v mestu pisatelja, ki je pokazal slepm moralno in materialno bedo kmetov, sezonskih delavcev in mogotcev. Radi tega so ga obsodili in vsak, kdor je večkrat z njim govoril, je bil zaznamovan. Učiteljica Marta je rada kupovala knjige. Kupila je tudi nekaj njegovih. Da bi pa bolje spoznala ljudi, je začela z njimi govoriti in tako je pričela tudi grešiti.

Z delavkami se razgovarjati je nedovoljeno. Zanimati se za socialne probleme ni za učiteljico. Tedaj je bila učiteljica Marta še mlada in je hotela vsakega pomagati. Tako je včasih povabila k sebi kakšnega otroka, da mu je dala, kar je imela ali pa je katerega počevala, če je imel glavo in predvsem pa denar, da je lahko prišel v gimnazijo. To se je zgodilo med stenoimi, radovedne oči pa so videle skozi nje nezakonite sestanke. In te oči so bile kakor ognjeni telefon. V mestu so govorili vse mogoče o sestankih pri učiteljici Marti, le ona in njen mož nista vedela ničesar o njih.

Ko so zvedeli, da čita roman "Zalesje se prebuja", so jo zatožili in obsodili, da čaka odrešnje od vzhoda. Trinajstega avgusta je bila spet obletnica, ko je dobila učiteljica Marta dekret za premetistev nekam v kočevske hribe. Ta-

krat se je zgrozila in razjokala nad preveliko ljubeznijo do bližnjega.

S seboj je vzela otroka in mož si je z njenim odhodom poiskal drugo, ki mu je skrbela za red. Bil je namreč obratnik. Ko k božiču ni mogla domov, ker je bilo preveč snega in nihče je ni hotel peljati štiri ure do postaje, ji je mož prenehal pisati in čez nekaj tednov je zahteval ločitev.

To se je zgodilo še pred leti in zdaj je bil vesel, ko sem bral v katoliškem listu tako močno obsodbo zoper vsakega, ki pomaga rušiti svetost družinskega življenja. Še bolj bi me veselilo, če bi ne bilo več ljudi enakih onim, ki so sodili po klevetah in brez zasliševanja učiteljico Marto.

HUMOR

Pri zdravniku

"Zelo hudo kašelj imate," je menil zdravnik, ko je pregledal bolnika. "Ne smete kaditi, ne smete piti nikakršne alkoholne pijače, ne jesti mesa. Zvečer morate ostati doma, ste razumeli?" "Razumel, gospod doktor — po tem takem smem torej samo še kašljati!"

Pesnik in bahač
Angleški pesnik Jon Swift (1667—1745) se je strašno jezil na nekega meki se je neprestano samosvojimi predniki in njih deli.

"Spominjate me na krommu je dejal pesnik.

"Na krompir?" je za vprašal možak.

"Na krompir, da. Pri njetudi vse, kar je porabno, zemljo!"

Talent

— Vi imate pa res iz talent za slikarstvo!

— Po čem pa ste to tako spoznali, gospod profesor?

— Po vaših ustnicah, gdična.

Ali ste naročili na dno "Prosveto"? Podpirajte svoj

Listen to and Advertise on

PALANDECH'S YUGOSLAV

Folk Songs and Mus

Tamburitzas Orchest

Station WVAE, Every Sunday 1

636 S. Clark St., Chicago — Har.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knolekardarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J.

TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. — Cene zmerne, unijsko delo prve

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 SO. LAWDALE AVENUE

Tel. Rockwell 4904

CHICAGO, ILLINOIS

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklopa 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje odn, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družino in ene naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$1.50 za eno leto naročnina. Kar pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.50 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vrška, reči, da je list predrag za člana SNP.J. List Prosveta je vasa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cene lista Prosveta je:

Za Zdruč. države in Kanado \$6.00	Za Clairo in Chicago je ... \$7.50
1 tednik in ... 4.80	1 tednik in ... 6.50
2 tednika in ... 8.60	2 tednika in ... 10.00
3 tednike in ... 12.40	3 tednike in ... 13.50
4 tednike in ... 16.20	4 tednike in ... 17.00
5 tednikov in ... nič	5 tednikov in ... 20.50
Za Evropo je ... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vasa lastnina.

Pojasnilo: — Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNP.J, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bodo moral tisti član in dotična družina, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto lista Prosveta. Ako tega ne storijo, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

PROSVETA, SNP.J, 2657 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. družine \$.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od slediših števil moje družine:

2)..... Čl. družine \$.....

3)..... Čl. družine \$.....

4)..... Čl. družine \$.....

5)..... Čl. družine \$.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....